

مروری بر

فعالیت اتاق‌های فکر در جهان

تهیه و تنظیم: شراره کامرانی

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

اردیبهشت ۱۴۰۳

از طریق پست الکترونیکی زیر می توانید پیشنهادات و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

economic_research@tccim.ir

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

۴	چکیده مدیریتی
۵	مقدمه و تعریف
۶	تاریخچه
۷	کارکردهای اتاق های فکر
۷	اتاق های فکر در صحنه بین المللی
۹	اکوسیستم اجتماعی – معرفتی اتاقهای فکر
۱۰	ویژگی های اتاق های فکر
۱۱	گونه شناسی
۱۲	چالش ها و فرصت ها
۱۶	ارزیابی عملکرد اتاق های فکر
۱۸	آشنایی با چند اندیشکده فعال جهانی
۱۸	اندیشکده اقتصادی بروگل
۱۹	موسسه اقتصادی آلمان
۲۰	موسسه مرکزی اقتصادی – ریاضی / روسیه
۲۰	موسسه اقتصاد جهانی و روابط بین الملل / روسیه
۲۱	مرکز چین و جهانی شدن / چین
۲۱	مرکز تبادلات اقتصادی بین المللی چین
۲۲	موسسه سیاست پژوهی اقتصادی ترکیه
۲۳	منابع

چکیده مدیریتی

عدم قطعیت یکی از مشخصه‌های دنیای امروز است که به موازات افزایش دانش بشری، اتفاقاً میزان آن بیشتر می‌شود. اندازه‌گیری شاخص عدم قطعیت جهانی از سال ۱۹۵۵ آغاز شد و نشان می‌دهد این شاخص از سال ۲۰۱۲ جهش‌های فراوانی را تجربه کرده است که این موضوع به مفهوم آن است که عدم قطعیت یعنی ابهام آلود، نامفهوم و نامشخص بودن موقعیت‌ها و تردید در مورد پدیده‌ها و فقدان دانش کافی برای حدس رویدادهای آینده، بیش از گذشته منجر به عدم توانایی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در مورد تشخیص پیامدهای احتمالی اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی فرهنگی رخدادها می‌گردد. به همین دلیل امروزه کشورها به تحلیل تخصصی رویدادها و مسائل گرایش روز افزونی دارند تا شکاف بین قطعیت و عدم قطعیت تا حد امکان کمتر گردد. در این راستا در سرتاسر جهان، اتاق‌های فکر به این نیاز مسئولان و برنامه‌ریزان، سازمان‌ها و حتی تشکل‌ها پاسخ داده و از طریق پژوهش، تحلیل سیاست‌های عمومی، مشاوره، ترویج و آموزش به مردم و مسئولان در مورد مسائل داخلی و بین‌المللی آگاهی‌رسانی یا تصمیم‌سازی می‌کنند. امروزه در جهان بالغ بر ۱۱ هزار اتاق فکر در شاخه‌های متنوع سیاسی، اقتصادی، صنعتی، اجتماعی، فرهنگی و اغلب به صورت چند رشته‌ای در کشورهای مختلف و یا به صورت بین‌المللی فعالیت دارند. ۳۰٪ از اتاق‌های فکر در منطقه آسیا استقرار دارند. این میزان در منطقه اروپا ۲۶٪ و در آمریکای شمالی ۲۲٪ است. این سازمان‌ها پل ارتباطی بین محیط‌های دانشگاهی، سیاسی (دولت‌ها و سیاستگذاران) و جوامع مدنی هستند و در حالت غیروابسته به عنوان صدایی مستقل، تحقیقات و اطلاعات کاربردی را در خدمت منافع عمومی تولید و منتشر می‌کنند.

براساس نظرسنجی انجام شده^۱، بالاترین اولویت‌های اتاق‌های فکر در سال ۲۰۲۴ شامل مسائل مربوط به حوزه‌های اقتصاد، تجارت و مالیه است و مسائل مربوط به حکمرانی و توسعه در رده بعدی قرار دارند. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهند اگرچه تقاضای مشاوره‌های سیاستی از اتاق‌های فکر در جهان روبه افزایش است، اما این موسسات با چالش‌های مختلفی از جمله مسائل مالی دست و پنجه نرم می‌کنند. براساس نظرسنجی‌ها، ۵۰٪ از پاسخ‌دهندگان معتقدند در سال ۲۰۲۴ اوضاع مالی اتاق‌های فکر بدتر خواهد شد، با این حال بیشتر اتاق‌های فکر در حال برنامه‌ریزی برای رشد هستند و غیر از حوزه آمریکای لاتین و اروپای جنوبی و شرقی، اتاق‌های فکر، برنامه‌هایی را برای افزایش تعداد کارکنان در سال ۲۰۲۴ تدارک دیده‌اند. در سال ۲۰۲۳، ۱۰۰٪ اتاق‌های فکر اقیانوسیه و ۹۰٪ موسسات مشابه در آمریکا و کانادا در سال ۲۰۲۲ گردش مالی بالای ۵۰۰ میلیون دلار داشته‌اند، این در حالی است که رقم مذکور برای اتاق‌های فکر آسیا و آفریقا به ترتیب ۴۹٪ و ۴۸٪ بوده و به طور کلی در گروه گردش مالی بالای ۵۰۰ هزار دلار، اتاق‌های فکر تحت رهبری زنان، ۳٪ بیشتر از اتاق‌های فکر تحت رهبری مردان بوده‌اند.

بیشترین سهم حضور اتاق‌های فکر در رسانه‌های اجتماعی به ترتیب متعلق به فیسبوک (۷۵٪) و شبکه X (۷۲٪) است. سهم یوتیوب و لینکدین (۵۵٪) و در نهایت اینستاگرام (۲۲٪) می‌باشد.

^۱ 2020 Global Go To Think Tank Index Report

اتاق های فکر با روش ها و شاخص های مختلفی مورد ارزیابی قرار می گیرند. یکی از جامع ترین روش های ارزیابی اتاق های فکر، الگوی «مک گان» است که به وسیله آن اتاق های فکر در شاخص های منابع، کاربست، برونداد و اثرات ارزیابی می شوند.

مقدمه و تعریف

امروزه مفهوم «اتاق فکر» یک مفهوم مرزی به شمار می رود و به همین دلیل تعریف دقیق اتاق های فکر تا حدی دشوار شده است؛ زیرا این اصطلاح علاوه بر کاربرد برای موسساتی که صرفاً به تولید ایده و فکر اشتغال دارند، در سازمان های مختلف با ویژگی های مختلف نیز به کار برده می شود و سازمان های متنوعی شامل موسسات مشاوره های انتفاعی، مراکز تحقیقاتی مستقر در دانشگاه، انواعی از سازمان های غیر دولتی، نهادهای سیاست عمومی، بنیادها، سازمان های مدافع و حتی انجمن های مبتنی بر عضویت به عنوان اتاق فکر نامگذاری می شوند. در گزارش حاضر اتاق های فکر به عنوان یک گروه متنوع از سازمان های دانش و مشارکت تعریف شده اند که هدف (اصلی) آنها انجام تحقیق، تولید دانش و استفاده از استدلال های مبتنی بر شواهد است.

با این تعریف اتاق های فکر در سرتاسر جهان پدیده های نسبتاً نوینی به شمار می روند. در سال ۲۰۲۱ متوسط جهانی سن اتاق های فکر ۳۰ سال بوده است. این موسسات را می توان «انکوباتور ایده»^۲ نامید؛ محیط مناسبی که در آن به واسطه حضور محققین کاربردی، ایده ها، نظریه ها و تجربیات چندرشته ای به بینش ها و توصیه هایی تبدیل می شوند که برای اطلاع رسانی و رفع نیازهای تصمیم گیرندگان بسته بندی شده اند. در اتاق های فکر چشم اندازهای فرصت ها و تهدیدها و مسائل و جریانات حوزه های مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، تبیین و اطلاعات معتبر و راهکارهایی برای مواجهه با وضعیت های مختلف پیش بینی و با دولت ها، سازمان ها و جامعه به اشتراک گذاشته می شود. اتاق های فکر با افزایش آگاهی در مورد مسائل کلیدی، آغاز بحث و نشان دادن راه و مسیر به تصمیم گیرندگان، نقش مهمی را در راهبری اصلاحات و تسریع تغییرات ایفا می کنند. فعالیتهای کلیدی اتاق های فکر معمولاً شامل تحلیل و مشاوره های تحقیقاتی است که در قالب انتشارات، کنفرانس ها، سمینارها و کارگاه های آموزشی ارائه می شود.

این سازمان های مشارکتی از طریق پژوهش، تحلیل سیاست های عمومی، مشاوره، ترویج و آموزش به مردم و مسئولان در مورد مسائل داخلی و بین المللی آگاهی رسانی یا تصمیم سازی می کنند. تصمیم گیری در زمینه سیاست های عمومی از مقولات مرتبط با حیطه اختیارات دولت ها است و بنابراین در مرحله پیشاتصمیم گیری که فرآیندی به مراتب گسترده تر از تصمیم گیری است، اتاق های فکر از طریق اتصال بدنه کارشناسی به ساختار رسمی قدرت و تصمیم گیری، از ارکان استوار تصمیم سازی محسوب می شوند.

اتاق های فکر به شیوه های مختلف از جمله درآمدزایی از طریق آموزش و یا پژوهش تامین مالی می شوند اما بعضاً بودجه خود را توسط سازمان ها یا گروه های ذینفوذ به دست می آورند و از همین رو نزدیکی اتاق های فکر به منابع قدرت و مالی، شائبه برانگیز است. در واقع اتاق های فکر ممکن است موسسات مستقل یا وابسته به منابع قدرت یا پول باشند و در بسیاری

² Idea Incubator

از موارد تمایز بین اتاق های فکر و سازمان هایی مانند گروه های ذینفع، انجمن های حرفه ای، مشاوران و مؤسسات دانشگاهی می تواند مبهم باشد، در نتیجه همیشه نمی توان یک سازمان را به عنوان اتاق فکر شناسایی کرد. به علاوه، در بسیاری از کشورها، مدیران و کارشناسان اندیشکده ها ارتباط تنگاتنگی با سیاستمداران و بوروکرات ها دارند. با توجه به چنین شرایطی، حفظ هویت به اندازه کافی متمایز برای یک اتاق فکر می تواند دشوار باشد تا بتواند به عنوان پلی بین دانش و سیاست های دولت عمل کند.

به هر حال این سازمان ها پل ارتباطی بین محیط های دانشگاهی، سیاسی (دولت ها و سیاستگذاران) و جوامع مدنی هستند و در حالت غیروابسته، به عنوان صدایی مستقل، تحقیقات و اطلاعات کاربردی را در خدمت منافع عمومی تولید و منتشر می کنند. در فارسی از اتاق های فکر با نام های دیگری همچون اندیشکده، سازمان های فکری، مؤسسات تحقیقاتی، نهادهای فکری و... یاد می شود. در برخی کشورها مانند آمریکا اتاق های فکر پرنفوذ به عنوان منبع تامین نیروی انسانی دولت های بعدی عمل می کنند؛ به گونه ای که مقامات پیشین دولت وارد این مؤسسات شده و مقامات دولت های جدید از آن ها خارج می شوند. این مؤسسات همچنین کارشناسان مورد نیاز برای رسانه ها، نگارش گزارش در مورد رخدادهای روزمره و ارائه شهادت در کمیته های کنگره را در اختیار آن ها قرار می دهند.

تاریخچه

اصطلاح «اتاق فکر» اولین بار در میان اصطلاحات نظامی در طول جنگ جهانی دوم برای توصیف مکان امنی که در آن برنامه ها و استراتژی ها مورد بحث قرار می گرفت، استفاده شد. اما معنی آن در دهه ۱۹۶۰ از زمانی که در ایالات متحده برای توصیف یک موسسه غیرانتفاعی خصوصی مورد استفاده قرار گرفت، دگرذیسی یافت و امروزه به سازمان هایی اطلاق می شود که در سراسر جهان در حوزه پژوهش و تحلیل سیاست های عمومی فعالیت می کنند. برخی منابع «انجمن سوسیالیستی فابیان» را که در اواخر قرن نوزدهم با هدف تاثیرگذاری بر سیاست عمومی در بریتانیا تاسیس شد، نخستین اندیشکده یا اتاق فکر می دانند، اما اکثر محققانی که اتاق های فکر را مطالعه می کنند، این مؤسسات را پدیده ای آمریکایی می دانند و معتقدند به دلیل بافتار خاص سیاسی این کشور و سنت قوی آمریکایی ها در تامین مالی از بخش خصوصی به جای دولت، اتاق های فکر بدوا در این کشور به وجود آمده و در سایر کشورهای صنعتی مانند کانادا، بریتانیا و استرالیا شکوفا شده اند اما هنوز هم تعداد و بودجه اتاق های فکر آمریکایی عموماً از مؤسسات مشابه در سایر نقاط جهان بیشتر است. اتاق های فکر و اندیشکده ها در آسیا نیز رشد قابل توجهی داشته اند. این مؤسسات آسیایی اگرچه در بدو پیدایش، پیوندهای قوی با دولت داشته و به عنوان بازوهای بروکراتیک دولت عمل می کردند، اما به مرور اندیشکده های نیمه مستقل و مستقل با حمایت شرکت های خصوصی یا مؤسسات مالی ایجاد شدند و امروزه در کشورهای مختلف آسیایی از جمله هند، چین، روسیه، سنگاپور، کره، ایران، عربستان، امارات، ترکیه و...، اتاق های فکر در حال فعالیت در حوزه سیاست های عمومی هستند.

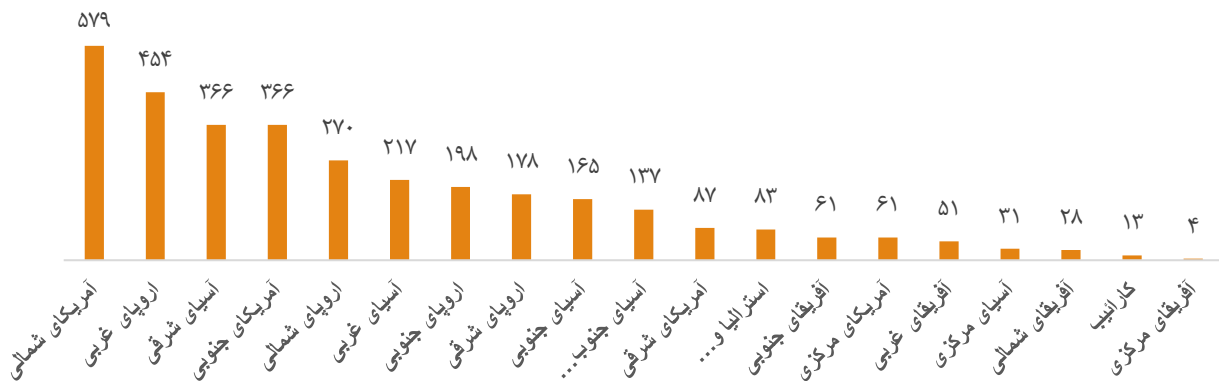
کارکردهای اتاق های فکر

- زمینه سازی برای طرح و بسط آزادانه ایده ها و تشویق شکل گیری بحث عمومی و تسهیل جریان تبادل نظر
- آگاهی رسانی عمومی، ترویج و آموزش سیاستگذاران، فعالان بخش های مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در مورد مسائل مهم
- ارائه راه حل های سیاستی جایگزین با شواهد و مدارک معتبر
- نظارت و ارزیابی اثرات سیاستها و برنامه دولتها

اتاق های فکر در صحنه بین المللی

امروزه اتاق های فکر در شاخه های متنوع در کشورهای مختلف فعالیت دارند. به دلیل کارکردهای چندگانه این نوع موسسات، شاید نتوان تعداد دقیق اتاق های فکر را احصا کرد، اما ذیلا آماری از موسساتی که هویت آن ها عموما توسط مراجع ارزیابی به عنوان اتاق فکر تایید می شود، براساس منطقه استقرار ارائه می گردد:

نمودار ۱ تعداد اتاق های فکر در جهان براساس منطقه استقرار

منبع: OTT 2023

نمودار ۲ تعداد اتاق های فکر مستقر در کشورهای منتخب

منبع: OTT 2023

اتاق‌های فکر براساس سیاست‌های گردانندگان خود به صورت تخصصی یا چندموضوعی فعالیت می‌کنند. به عنوان مثال این موسسات در ایالات متحده آمریکا در حوزه‌های مختلف از جمله حوزه‌های سیاسی به‌شدت فعال بوده و در فرآیندهای سیاست‌گذاری مشارکت می‌کنند. با اکوسیستم اتاق فکر آلمان که اگرچه در مقایسه با اکوسیستم ایالات متحده و بریتانیا نسبتاً کوچک است، اما در میان بزرگترین و متنوع‌ترین در قاره اروپا قرار دارد. در آلمان اکثر اندیشکده‌ها بر حفظ استقلال سیاسی خود تمرکز دارند و از گره خوردن با جناح‌های راست و چپ پرهیز می‌کنند^۳، اما وقتی برای پر کردن شکاف‌های دانش به مشاوره نیاز است، دولت از اتاق‌های فکر شایسته و معتبری که از قبل به آنها اعتماد دارد، می‌خواهد تا آنها در مورد موضوعات جدید مورد علاقه، مانند دیجیتالی‌سازی و انرژی توضیح دهند. مثلاً در این کشور شورای وزیران بدن-وورتمبرگ اتاق فکری برای «استراتژی‌های منابع صنعتی» ایجاد کرده است. این اندیشکده که در آلمان منحصر به فرد است، در مسائل مربوط به مواد خام و بهره‌وری منابع ایده، مشورت و راه‌حل‌های بالقوه را نشان داده و با تشخیص روندها، سیاست‌های صنعتی مبتنی بر داده‌های علمی را پیشنهاد می‌دهد. در خصوص فعالیت اتاق‌های فکر در ترکیه نیز می‌توان گفت اتاق‌های فکر در این کشور پدیده نسبتاً تازه‌ای به شمار می‌روند، اما به طور فعال در حوزه‌های مختلف به ارائه ایده و فکر، می‌پردازند، با این حال در مقایسه با اندیشکده‌های آمریکایی نقش کمتری در سیاست‌گذاری دارند. در ترکیه بسیاری از اتاق‌های فکر سازمان‌های خواهر یک حزب سیاسی یا یک شرکت هستند و تعداد اتاق‌های فکر دانشگاهی بسیار اندک است. در هند نیز علاوه بر استقرار اتاق‌های فکر بین‌المللی در حوزه‌های متنوع از جمله صلح، سیاست خارجی، اصلاحات اقتصادی در هند، نوآوری و فن‌آوری، سیاست عمومی، آموزش، روابط جهانی و ...، اتاق‌های فکر با دستور کارهای متنوعی فعالیت می‌کنند. از جمله مهمترین این اتاق‌های فکر می‌توان به شورای هند برای تحقیقات روابط اقتصادی بین‌المللی^۴ به عنوان اندیشکده ارشد در سیاست اقتصادی هند اشاره کرد که تحقیقاتی را در زمینه سیاست اقتصادی برای وزارتخانه‌های هند، سازمان‌ها و بنیادهای بین‌المللی و داخلی انجام می‌دهد و نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل دادن به سیاست‌های هند را برعهده داشته و با توجه به انتخاب این اتاق فکر به عنوان شریک دانش G20 و نیز مشاور برای وزارتخانه‌ها و ادارات از جمله وزارتخانه‌های بازرگانی و صنعت، نیرو، مخابرات، دارایی و دفتر بهره‌وری انرژی، همکاری با چندین اندیشکده در هند و خارج از آن، می‌توان گفت این شورا با تحقیقات چندرشته‌ای نقش خود را به عنوان شریک فکری قابل اعتماد برای جامعه هند ایفا می‌کند.

همزمان با فعالیت و اثرگذاری اتاق‌های فکر در کشورهای مختلف جهان، فرآیند جهانی شدن اتاق‌های فکر را هم تحت تاثیر قرار داده است، به‌ویژه با افزایش علاقه و ظرفیت این موسسات برای ایجاد شبکه‌های بین‌المللی. اندیشکده‌های بین‌المللی و شبکه‌های جهانی از دهه ۱۹۹۰ به وجود آمدند. اندیشکده‌های بین‌المللی اگرچه در یک کشور مستقر هستند، اما ادعا می‌کنند هیچ پیوند ملی خاصی ندارند؛ به‌عنوان مثال «مرکز سیاست اروپا در بلژیک» در تحلیل خود از اتحادیه اروپا و تأثیر سیاست

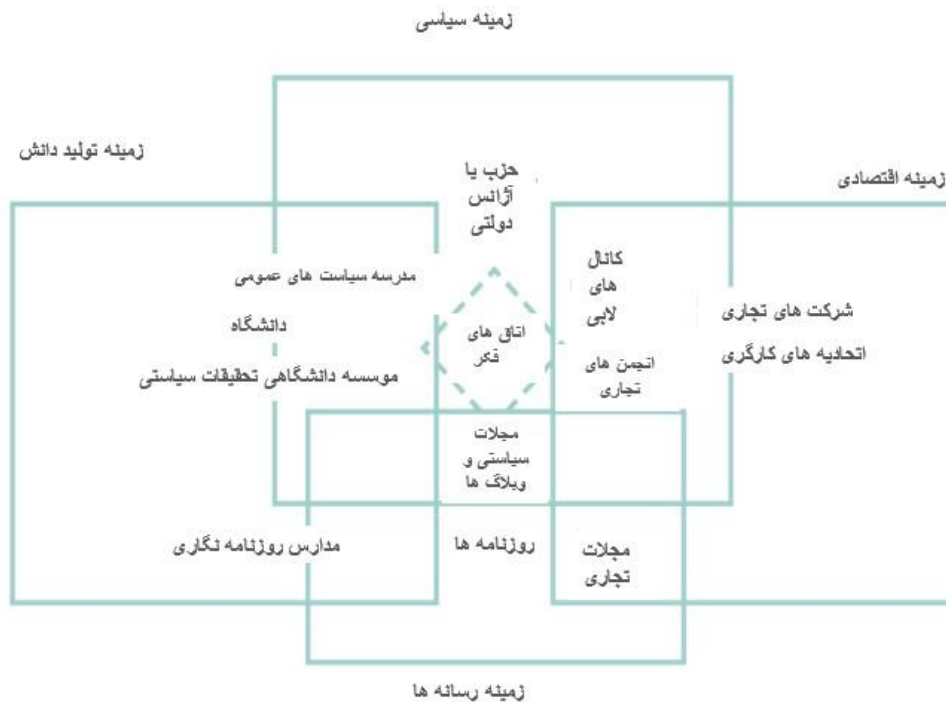
^۳ هرچند اتاق‌های فکر وابسته به ایدئولوژی یا بنیادهای مرتبط با احزاب سیاسی نیز در آلمان فعال هستند مانند بنیاد «کنراد-آدناور» که با مسیحیان مرتبط است یا اتحادیه دموکراتیک (راست میانه)، و بنیاد «فردریش ایبرت» که نزدیک به حزب سوسیال دموکرات (چپ میانه) است.

^۴ ICRIER

گذاری جهانی، بدون اولویت برای هیچ کشور عضو خاصی، «رویکرد چند حوزه‌ای» را اعلام می‌کند. علاوه بر این، تمایلی برای ارتباط فراملی بین اتاق‌های فکر از طریق ایجاد انجمن‌های منطقه‌ای و بین‌المللی مانند «شبکه توسعه جهانی» که مقر آن در دهلی‌نو است، وجود دارد که تحقیقات و همکاری بین‌المللی را در مورد مسائل توسعه تقویت می‌کند. سازمان‌های بین‌المللی، مانند بانک جهانی، از طریق حمایت از کنفرانس‌های منطقه‌ای و بین‌المللی که اتاق‌های فکر و کار آنها را ترویج می‌کنند، چنین فعالیت‌هایی را تشویق می‌کنند. به‌طور مشابه، اتاق‌های فکر نیز خدمات خود را به سازمان‌های بین‌المللی مانند بانک جهانی و اتحادیه اروپا ارائه می‌دهند.

اکوسیستم اجتماعی – معرفتی اتاق‌های فکر

اکوسیستم، سیستمی است متشکل از مجموعه‌ای از واحدهای متنوع‌تر از آنچه که شبکه نامیده می‌شود. بر همین مبنا انواع مختلف واحدهای اجتماعی-معرفتی که در یک محیط معین برهم کنش دارند نیز، یک اکوسیستم اجتماعی-معرفتی را تشکیل می‌دهند. به همان روشی که گونه‌های مختلف زیستی در یک محیط معین برای تشکیل یک اکوسیستم زیستی با هم تعامل دارند؛ اکوسیستم اتاق‌های فکر نیز (با توجه به ماهیت و نوع آن) با انواع دیگر سازمان‌ها مانند رسانه‌ها، دانشگاه‌ها، احزاب سیاسی، بوروکرات‌ها و سرمایه‌گذاران را در بر می‌گیرد که همگی در یک محیط معین با هم تعامل دارند.

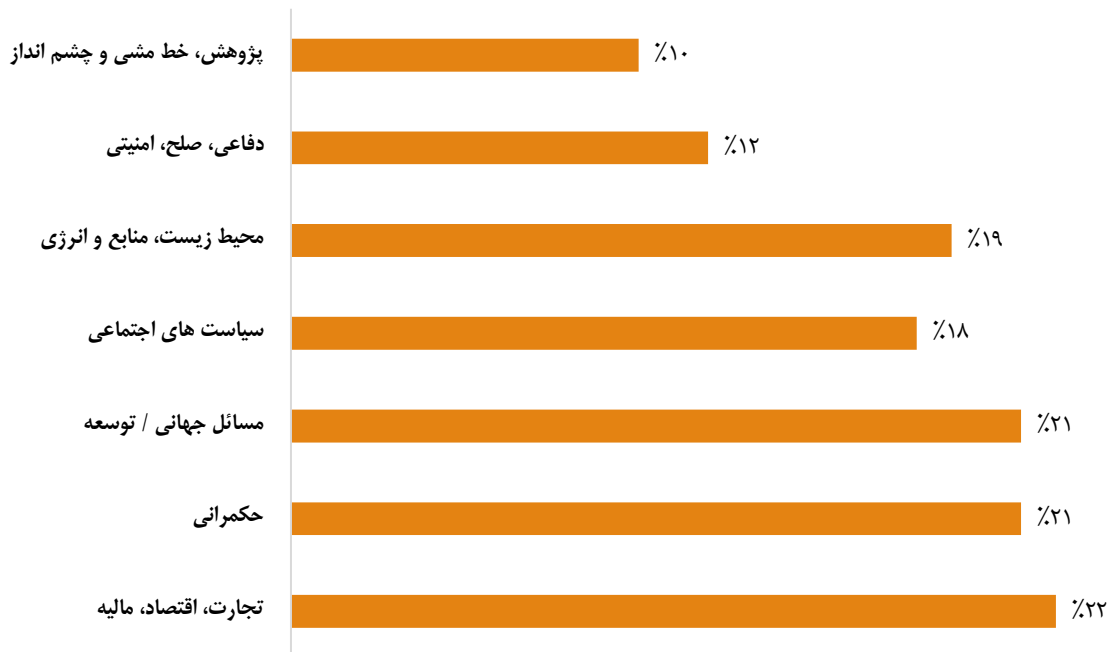
دیاگرام فضای اجتماعی اتاق‌های فکر

ویژگی های اتاق های فکر

اتاق های فکر ویژگی های مشترکی دارند. از مهمترین این ویژگی ها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **استقلال.** اتاق های فکر برای داشتن شرط «استقلال»، باید واجد شرایطی از جمله داشتن شخصیت حقوقی مجزا، غیروابسته به دولت، احزاب سیاسی، دانشگاه ها یا گروه های لابی باشند. اما در عمل اغلب اتاق های فکر، به منابع مالی بازیگران مختلف وابسته هستند؛ در واقع اکثر اتاق های فکر ممکن است از پیوندهای نهادی الزام آور و قانونی رها باشند، اما برای تداوم فعالیت و توسعه باید چندین پیوند غیررسمی را با نهادهای دیگری حفظ کنند (Medvetz 2012، فصل ۱).
- **تلاش برای حل مشکلات سیاستی و نه صرفا پیشبرد مباحث نظری.** این سازمان ها یا موسسات با انجام یا بازیافت تحقیقات، در جهت تاثیرگذاری بر سیاست ها از طریق ارائه راهکارها یا اطلاعات مبتنی بر دانش تمرکز می کنند و کارشان صرفا تولید دانش نیست. براساس نظرسنجی انجام شده، اولویت های موضوعی اتاق های فکر در سال ۲۰۲۴ به شرح زیر خواهد بود:

نمودار ۳ موضوعات اولویت دار اتاق های فکر در سال ۲۰۲۴

منبع: OTT 2023

- **هدفگذاری های عمومی.** اغلب اتاق های فکر ادعا می کنند تحقیقاتی را برای آگاه سازی مردم و دولت در خصوص چگونگی بهبود سیاست های و یا آموزش های عمومی انجام می دهند. معمولاً استقلال اتاق های فکر در هدفگذاری ها و فعالیت های اجرایی و حرکت آن ها در راستای منافع عمومی، به اعتبار این موسسات کمک شایانی می کند.
- **مرجعیت.** به دلیل بهره گیری اتاق های فکر از محققین خبره و منابع فکری کلیدی، نظرات و یافته های این موسسات عموماً از مشروعیت لازم برخوردار بوده و مورد استناد قرار می گیرد.

گونه شناسی

تنوع سازمان هایی که تحت عنوان اتاق فکر فعالیت می کنند، منجر به ایجاد گونه های متنوعی از این موسسات شده است. اصولاً اتاق های فکر ممکن است نقش های متنوعی را در کشورهای مختلف ایفا نمایند. در طول ۹ دهه گذشته، اشکال متنوعی از اتاق های فکر ظهور کرده اند که روش های مختلفی از منظر سبک های عملیاتی و اجرایی (مانند الگوهای همکاری با محققین و استخدام همکاران اجرایی، تقید به استانداردهای دانشگاهی و ...) داشته اند. اغلب اتاق های فکر در یکی از دسته بندی های زیر (از منظر عملکرد و وابستگی) قرار می گیرند:

جدول ۱ انواع اتاق های فکر براساس عملکرد

<p>اتاق های فکر سیاسی- ایدئولوژیکی</p> <p>به سازمان هایی اطلاق می شود که دارای فلسفه یا بینش سیاسی خاصی بوده و برای انجام تحقیق و حل مشکلات و لابی کردن قانونگذاران تأسیس شده اند. مانند اتاق های فکری که ایده های اقتصادی و سیاسی برای احزاب محافظه کار و کارگر در بریتانیا و یا اندیشکده های وابسته به احزاب سیاسی در آلمان ارائه می کنند.</p>	<p>اتاق های فکر تخصصی</p> <p>این موسسات بر حوزه های موضوعی خاصی مانند سیاست خارجی یا عمومی، صنعت، محیط زیست، امنیت ملی و ... تمرکز دارند.</p>	<p>اتاق های فکر ملی و فراملی</p> <p>که در سطح کشور و یا در سطح بین المللی فعالیت می کنند.</p>
<p>اتاق های فکر تحقیقی- قراردادی</p> <p>این نوع موسسات به صورت قراردادی موضوعات تحقیقی سفارشی را پیش می برند.</p>	<p>اتاق های فکر موسسات غیردولتی</p> <p>این نوع اتاق های فکر به مثابه تشکلهای بالادستی موسسات غیردولتی عمل کرده و از امور اجرایی پرهیز داشته و به یکدست سازی بینش ها و نگرش های تشکلهای پایین دستی و یا تولید ایده برای آن ها می پردازند.</p>	<p>اتاق های فکر و اقدام</p> <p>این سازمان ها علاوه بر فعالیت های تحقیقاتی، وارد کارکردهای عملی مانند تأمین مالی پروژه های خیریه یا سایر حوزه های اجتماعی و عمومی می شوند. در عمل این نوع اتاق های فکر بیشتر به سازمان های غیردولتی شباهت دارند.</p>

جدول ۲ انواع اتاق های فکر براساس وابستگی

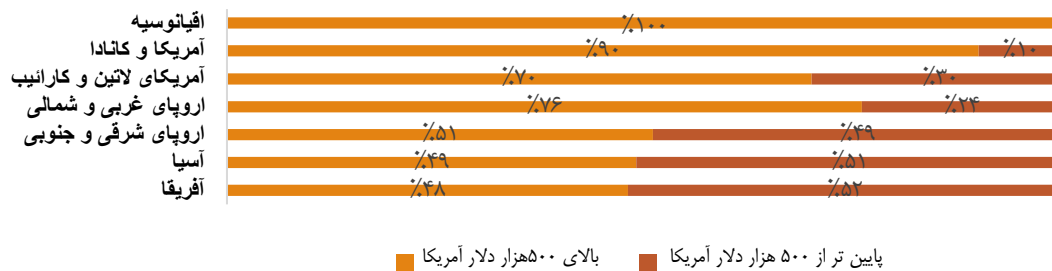
مستقل و خودگردان	شبه مستقل	وابسته به دولت	شبه دولتی	وابسته به دانشگاه	وابسته به حزب سیاسی	انتفاعی
از اشخاص، گروه های ذینفع یا اهداکننده و دولت - خودمختار در عملیات و تامین مالی استقلال قابل توجه دارد	خودمختار از دولت اما توسط یک گروه ذینفع یا اهدا کننده یا آژانس پیمانکاری تامین مالی می شود که بر عملیات اتاق فکر تاثیر قابل توجه دارد	بخشی از ساختار رسمی دولت محسوب می شود	توسط دولت تامین مالی می شود اما قسمتی از ساختار رسمی دولت محسوب نمی شود	مرکز پژوهش سیاست های عمومی در یک دانشگاه است	به یک حزب سیاسی وابستگی رسمی دارد	به یک شرکت یا سازمانی که صرفاً بر مبنای سود فعالیت می کند، وابستگی دارد

منبع: GTT2020

چالش ها و فرصت ها

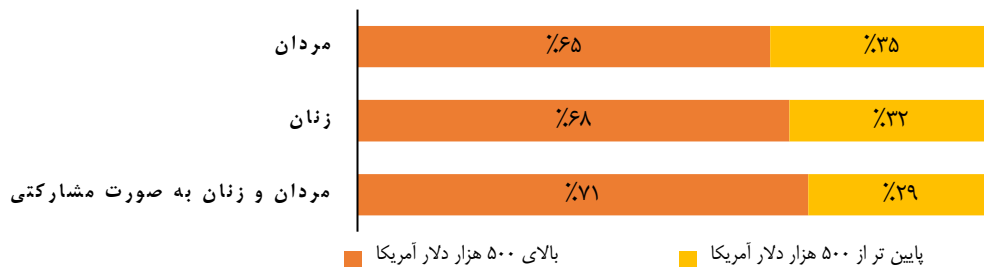
جهانی شدن، افزایش تقاضا برای مشاوره های سیاستی و نقش آفرینی اتاق های فکر را در پی دارد و این موسسات به طور پیوسته در حال مطالعه جایگزین های سیاست از سراسر جهان و تطبیق آن با بافت های محلی هستند؛ اما اتاق های فکر با چالش های متنوعی نیز روبه رو هستند. گاهی ممکن است اصالت و استقلال سیاست پژوهی یا ارائه راهکار در برخی اتاق های فکر و نقش آن ها به عنوان پل ارتباطی بین دانش و سیاست های دولت، مورد تردید قرار گیرد. از آنجایی که تمایز بین اتاق های فکر و سازمان هایی مانند گروه های ذینفع، انجمن های حرفه ای، مشاوران و مؤسسات دانشگاهی می تواند مبهم باشد، در نتیجه همیشه نمی توان این نوع سازمان ها یا موسسات را به عنوان «اتاق فکر» شناسایی کرد. به علاوه در بسیاری از کشورها مدیران و کارشناسان اندیشکده ها ارتباط تنگاتنگی با سیاستمداران و بوروکرات ها دارند و گاهی حتی به همان قشر تعلق دارند که در حین یا پس از فراغت از مسئولیت در بدنه دولت، با اتاق های فکر همکاری می کنند. با توجه به چنین شرایطی حفظ هویت به اندازه کافی مستقل و متمایز برای یک اتاق فکر به عنوان پلی بین دانش و سیاست های دولت، تا حدود زیادی می تواند دشوار باشد و بر همین اساس، نوعی بدبینی در خصوص نتایج پژوهش ها و نظرات اتاق های فکر وجود دارد. البته از آنجایی که تامین مالی از مهمترین چالش ها یا مسائل پیش روی اتاق های فکر است؛ با این همه وابستگی مالی اتاق های فکر ممکن است بی طرفی این موسسات را در قبال قراردادهای و فرصت های مالی مورد تردید قرار دهد. خصوصاً در دوره های رکود اقتصادی، محدودیت فرصت های تامین مالی، ممکن است برای اتاق های فکر مخاطره آمیز باشد.

نمودار گردش مالی اتاق های فکر در سال ۲۰۲۲ براساس منطقه

یکی از آمار جالب توجه در مورد گردش مالی اتاق های فکر، مربوط به جنسیت گردانندگان این موسسات است. چنانچه در نمودار زیر آمده است، در گروه گردش مالی بالای ۵۰۰ هزار دلار، اتاق های فکر تحت رهبری زنان، ۳٪ بیشتر از اتاق های فکر تحت رهبری مردان بوده اند.

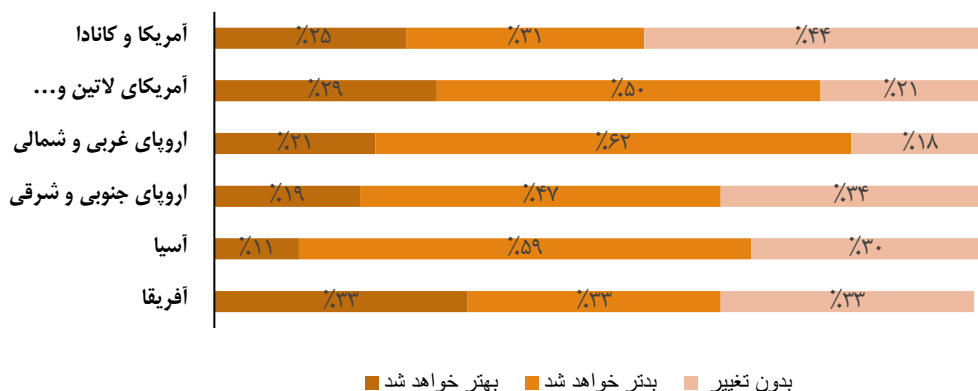
نمودار ۵ گردش مالی اتاق های فکر براساس جنسیت رهبران

منبع: OTT 2023

براساس نظرسنجی انجام شده ۲۹٪ از پاسخ دهندگان پیش بینی کرده اند در سال ۲۰۲۳-۲۰۲۴ زمینه های مالی اتاق های فکر تغییری نخواهد کرد، ۵۰٪ پیش بینی کرده اند اوضاع بدتر خواهد شد و ۲۱٪ نیز عنوان کرده اند وضعیت مالی این موسسات بهتر خواهد شد (OTT 2023). پیش بینی وضعیت بودجه اتاق های فکر برای سال یادشده، براساس منطقه نیز به شرح زیر است:

نمودار ۶ پیش بینی وضعیت بودجه اتاق های فکر برای سال ۲۰۲۳-۲۰۲۴ براساس منطقه

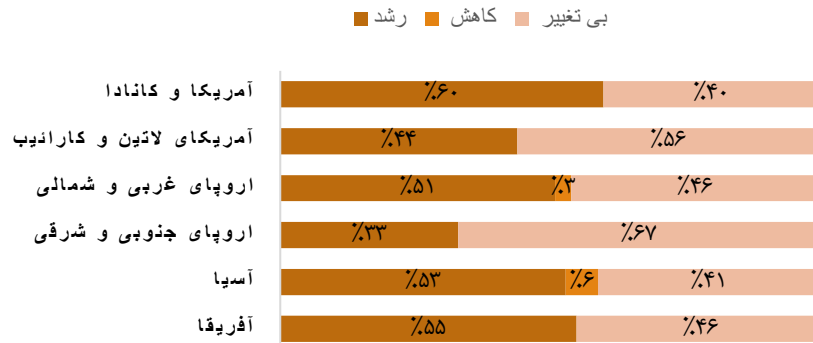

منبع: OTT 2023

از دیگر چالش های احتمالی در اتاق های فکر، محدودیت های منابع دانش آنها است. اتاق های فکر متخصصان را جذب و با تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات، خط مشی ارائه می کنند، اما اغلب به جای تولید دانش، آن را باز یافت و یافته های دانشگاهی

را برای سیاستمداران و سیاستگذاران پرمشغله، ساده و خلاصه می کنند. این موسسات برای تولید یا بازیافت دانش، از خدمات محققین موظف یا غیرموظف (مقیم و غیرمقیم) استفاده می کنند که عموماً تعداد محققین غیرموظف بیشتر از تعداد محققین موظف است. نمودار زیر بیانگر پیش بینی وضعیت برنامه ریزی اتاق های فکر در خصوص تعداد کارکنان موظف این موسسات در سال ۲۰۲۴ است:

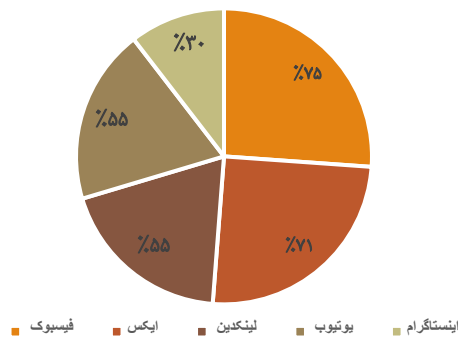
نمودار ۷ رشد برنامه ریزی شده تعداد کارکنان اتاق های فکر برای سال ۲۰۲۴

منبع: OTT 2023

تولیدات و نتایج یافته های اتاق های فکر در قالب های مختلفی از انواع گزارشات توصیفی، تحلیلی، سیاستی و... ارائه و منتشر می شود و یا به طور اختصاصی در دسترس سفارش دهنده قرار می گیرد. نمودار زیر بیانگر سهم شبکه های اجتماعی از حضور اتاق های فکر در هریک از رسانه های مذکور است:

نمودار ۸ حضور اتاق های فکر در رسانه های اجتماعی

منبع: OTT 2023

همچنین افزایش امکانات ارتباطی از طریق اینترنت، انتشار اطلاعاتی که لزوماً دقیق نیستند را تسهیل کرده است و ممکن است نتایج کار محققین اتاق های فکر را نیز تحت تاثیر قرار دهد.

یکی دیگر از مسائل مبتلابه اتاق های فکر، تکثیر این نوع سازمان ها یا موسسات است که در کنار خلق فرصت های همکاری و افزایش تمرکز بر حوزه های تخصصی، به مفهوم افزایش جدی رقابت نیز می باشد که البته این موضوع اتاق های فکر را به بهره وری بیشتر هدایت می کند. از سوی دیگر فراوانی اتاق های فکر در کشورهای مختلف تا حدود زیادی مبین نقش این سازمان ها در فرآیندهای سیاست پژوهی و کمک به تصمیم سازی در کشورهای مختلف می باشد. جدول زیر تعداد اتاق های فکر مستقر در مناطق مختلف جهان را نشان می دهد:

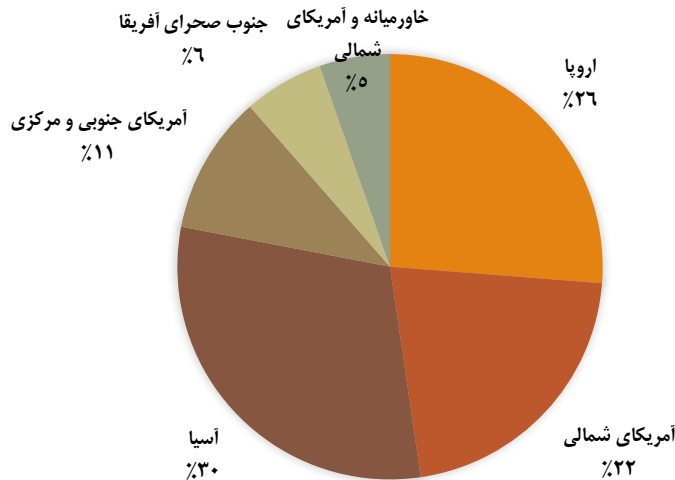
جدول ۳ فراوانی اتاق های فکر در مناطق مختلف جهان

منطقه	تعداد
اروپا	۲۹۳۲
آمریکای شمالی	۲۳۹۷
آسیا	۳۳۸۹
آمریکای جنوبی و مرکزی	۱۱۷۹
جنوب صحرای آفریقا	۶۷۹
خاورمیانه و آمریکای شمالی	۵۹۹
جمع کل	۱۱۱۷۵

منبع: OTT 2023

همان گونه که در نمودار زیر ملاحظه می شود، بیشترین تعداد اتاق های فکر در آسیا استقرار دارند:

نمودار ۲ توزیع فراوانی اتاق های فکر براساس منطقه استقرار

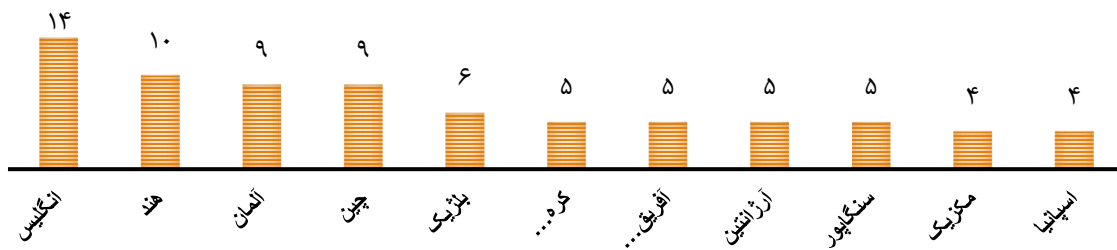

منبع: OTT 2023

ارزیابی عملکرد اتاق های فکر

اتاق های فکر به طور سالیانه توسط مراجع معتبر مورد ارزیابی قرار می گیرند. مهمترین اثر فعالیت اتاق های فکر، تغییر فکر یا جهت اندیشه تصمیم گیران است. به عبارتی، اثربخشی یک اتاق فکر از میزان تاثیرگذاری آن مشخص می گردد و از آن جا که اندازه گیری تغییر یا تاثیر دشوار است، بنابراین اندازه گیری یا ارزیابی اثربخشی اتاق های فکر نیز اصولاً با دشواری مواجه است. با توجه به این مساله، موسسات ارزیابی کننده عملکرد اتاق های فکر از شیوه های متنوعی برای رتبه بندی استفاده می کنند. به عنوان مثال دانشگاه «پنسیلوانیا» طی فرآیندهای چندمرحله ای نگرش صدها دانشگاهی، روزنامه نگار، اهداکننده یا حامی مالی و کارکنان اتاق های فکر را بررسی کرده و فهرستی از اتاق های فکر برتر را ارائه می دهد. نمودار زیر از داده های فهرست اتاق های فکر برتر که در سال ۲۰۱۹ توسط دانشگاه پنسیلوانیا ارائه گردیده، استخراج شده است:

نمودار ۳: فراوانی اتاق های فکر کشورها (غیر از آمریکا و کانادا) در فهرست برترین اتاق های فکر جهان

منبع: دانشگاه پنسیلوانیا و محاسبات کارشناسی

جدول ۴: تعداد اتاق های فکر سایر کشورهای راه یافته به فهرست دانشگاه پنسیلوانیا / برترین اتاق های فکر جهان

تعداد	نام کشور
۳	استرالیا، کنیا، کانادا، غنا و ایتالیا و روسیه
۲	شیلی، جمهوری چک، اتیوپی، آذربایجان، ترکیه، روسیه، سوئد، هلند، برزیل، فرانسه، مالزی و مجارستان و ایران (دو پژوهشکده موسسه مطالعات سیاسی و بین المللی ^۵ و مرکز تحقیقات علمی فرانسه در ایران ^۶)
۱	دانمارک، افغانستان، لبنان، اروگوئه، اکراین، بوتسوانا، کلمبیا، مونتنگرو، اسرائیل، مصر، عربستان، اندونزی، نروژ، بلغارستان، اردن، ونزوئلا، کامبوج، ایتالیا، کاستاریکا، پاکستان، تایوان، قطر، بنگلادش، سنگال، اوگاندا، گرجستان، اسلواکی، گواتمالا، نیوزیلند، استونی

منبع: دانشگاه پنسیلوانیا و محاسبات کارشناسی

در خصوص فهرست دانشگاه پنسیلوانیا نقدهایی از جمله عدم شفافیت و ظرفیت های کارشناسی ارزیابان اتاق های فکر وارد شده است.

^۵ در هنگام تهیه این گزارش، سایت موسسه در حال به روز رسانی بود.

^۶ در خصوص این مرکز اطلاعاتی در فضای مجازی به دست نیامد.

مرکز توسعه جهانی نیز برای ارزیابی اتاق‌های فکر شاخص‌هایی را در ابعاد مخارج سالیانه، سن اتاق فکر، کمیت طرفداران در رسانه‌های اجتماعی، ترافیک وب سایت، ورودی پیوندها (لینک‌ها)، ارجاعات رسانه‌ای و ارجاعات علمی تعیین کرده و براساس مولفه‌های این شاخص‌ها، نسبت به ارزیابی اتاق‌های فکر اقدام می‌نماید.

یکی از جامع‌ترین روش‌های ارزیابی اتاق‌های فکر، الگوی «مک‌گان» است. الگوی مک‌گان اگرچه برای ارزیابی اتاق‌های فکر سیاسی در آمریکا طراحی شد، اما به دلیل جامعیت، اغلب در ارزیابی اتاق‌های فکر به صورت عمومی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این الگو چهار شاخص با مولفه‌هایی به شرح زیر مورد ارزیابی قرار می‌گیرند:

• شاخص منابع

شامل توانایی جذب و نگهداشت پژوهشگران و تحلیل‌گران برجسته، سطح کیفیت و ثبات حمایت مالی، نزدیکی و دسترسی به تصمیم‌گیران و دیگر نخبگان سیاسی، وجود کارکنان با توانایی انجام پژوهش‌های دقیق و تولید به هنگام تحلیل، کیفیت و اعتبار شبکه‌ها، وجود مخاطبین کلیدی سیاست در جوامع دانشگاهی و رسانه

• شاخص کاربست

این شاخص به بررسی وضعیت مقبولیت اتاق فکر نزد رسانه‌ها و نخبگان سیاسی کشور می‌پردازد و مواردی مانند کمیت و کیفیت استنادهای رسانه‌ها، وب سایت‌ها و پذیرش توسط نهادهای قانونی و اجرایی، خلاصه سازی، قراردادهای رسمی، مشاوره توسط مقامات، نمایندگی‌ها، دپارتمان‌ها، کتاب‌های فروخته شده، گزارشات توزیع شده، ارجاعات نشریات علمی و عمومی، شرکت کنندگان کنفرانس‌ها و سمینارها، پژوهش‌ها و تحلیل‌های مستخرج از اتاق فکر را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

• شاخص برونداد

کمیت و کیفیت طرح‌ها و ایده‌های تولید شده، انتشارات تولید شده (کتاب‌ها، مقالات ژورنالی، خلاصه‌های سیاست و ...) ف مصاحبه‌های خبری انجام شده، خلاصه سازی، کنفرانس‌ها و سمینارهای برگزار شده، کارمندان معرفی شده برای مشاوره و پست‌های دولتی

• شاخص اثرات

شامل اتخاذ توصیه‌های مستخرج از اتاق فکر توسط سیاستگذاران و سازمان‌های جامعه مدنی، مرکزیت شبکه مسائل، نقش مشورتی برای احزاب سیاسی، کاندیدها و تحولات تیمی، جوایز اعطا شده، انتشارات در مجلات دانشگاهی مورد تایید عمومی و رسانه‌های تاثیرگذار در بحث سیاسی و تصمیم‌گیری، نفوذ در وبسایت‌ها، موفقیت در به چالش کشیده روندهای اجرایی بوروکرات‌ها و مقامات منتخب کشور

توصیه سیاستی:

امروزه تاثیر اتاق های فکر در تولید دانش سیاستی در حوزه های مختلف خصوصا حوزه های مربوط به اقتصاد و صنایع کاملا روشن و ملموس است. در کشور ما اگرچه اندیشکده های دولتی و مستقل یا وابسته به دانشگاه ها یا سازمان های میانجی در حوزه های مختلف به فعالیت اشتغال دارند، اما ظرفیت اتاق های فکر در شناسایی مسائل و ارائه راه کارهای حل مساله و توسعه صنایع و اقتصاد چنانکه باید مورد استفاده قرار نگرفته است. برابر تجارب جهانی، به نظر می رسد این نوع موسسات در ایران نیز در کنار یا با همکاری تشکل ها از طریق تولید حرفه ای خوراک فکری و پیشنهاد راه کارها و تدوین پیش نویس های سیاستی، می توانند در توسعه صنایع و جهت دادن به سیاستگذاری ها تاثیرگذار باشند.

آشنایی با چند اندیشکده فعال جهانی

اندیشکده اقتصادی بروگل

Bruegel

این اندیشکده اروپایی در سال ۲۰۰۵ تاسیس شده است و در بروکسل / بلژیک استقرار و در زمینه اقتصاد تخصص دارد. بروگل ماموریت خود را بهبود کیفیت سیاست اقتصادی از طریق تحلیل و بحث باز و مبتنی بر واقعیت قرار داده است. بروگل از طریق نشریات، برگزاری رویداد، حضور در رسانه های اجتماعی، تولید و انتشار پادکست و نظرخواهی از کارشناسان و صاحب نظران، فضای بحث و گفتگوی منحصر به فردی را برای علاقمندان به حوزه سیاست های اقتصادی ایجاد کرده و علاوه بر تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات، با سیاستگذاران در سطوح مختلف دولت ها نیز رابطه برقرار می کند و از این طریق به مرجعی پویا برای فعالان این حوزه تبدیل شده است. فعالیت بروگل و همچنین تحقیقات آن در قالب برنامه های سه ساله تنظیم می شود و در خلال آن نیز بروگل هر ساله دارای یک برنامه تحقیقاتی در راستای اهداف چرخه سه ساله است. اولویت های پژوهشی بروگل در سال ۲۰۲۴ به شرح زیر است:

- چهارچوب حکمرانی اقتصادی اتحادیه اروپا
- کالاهای عمومی اتحادیه اروپا و تامین مالی آن ها
- تحقق بازار سرمایه اتحادیه اروپا
- پیامدهای الحاق اوکراین به اتحادیه اروپا
- امنیت اقتصادی اتحادیه اروپا
- اقتصاد چین و تاثیر آن بر اقتصاد اروپا
- رگولاتوری دیجیتال اتحادیه اروپا: دستاوردها و ناکامی ها
- تاثیر اقتصادی هوش مصنوعی
- اقلیم اتحادیه اروپا و حکمرانی انرژی
- چگونگی کربن زدایی از جنوب جهان
- بازارهای برق؛ فراتر از تکه های کوتاه مدت

مجموعه گسترده ای از پروژه های تحقیقاتی با بودجه خارجی، بروگل را قادر می سازد تحقیقات خود را در زمینه های خاص گسترش دهد. بروگل با سازمان های خصوصی، مانند بنیادها و مؤسسات تحقیقاتی بشردوستانه، که از کار بروگل از طریق کمک های بلاعوض پروژه حمایت می کنند، همکاری های پربراری دارد. این مشارکت ها به بروگل اجازه می دهد تا جریان های کاری جدید را ایجاد کند و راه های نوآورانه و انعطاف پذیر همکاری مانند توسعه مجموعه داده ها، انتشارات مشترک، مجموعه ای از پادکست ها، مجموعه ای از وبینارها، کمک هزینه های بازدید و بسیاری دیگر را بررسی کند.

موسسه اقتصادی آلمان

The German Economic Institute

این موسسه تحقیقات اقتصادی کارفرما محور که توسط انجمن های تجاری و شرکت ها تامین مالی می شود، در سال ۱۹۵۱ تحت نظارت کنفدراسیون انجمن های کارفرمایان آلمان (BDA) و فدراسیون صنایع آلمان (BDI) تاسیس شد. اعضای موسسه شامل حدود ۱۱۰ انجمن تجاری و کارفرمایی آلمانی و همچنین تعدادی شرکت و موسسه تحقیقاتی اقتصادی خصوصی در آلمان است که نظم اقتصادی و اجتماعی لیبرال را ترویج می کنند. موسسه اقتصادی آلمان در شهر کلن آلمان مستقر است و دفاتر دیگری در برلین آلمان و بروکسل بلژیک دارد. این موسسه دارای چهار شرکت تابعه است که با هم گروه IW را تشکیل می دهند. این گروه از بخش تحقیقات اصلی (IW Research)، یک موسسه مشاوره تحقیقات تجاری (IW Consult)، یک انتشارات (IW Medien)، اپراتور آلمانی برنامه دستاوردهای نوجوانان (IW Junior) و یک آکادمی (IW Akademie) تشکیل شده است.

IW تحلیل هایی را در مورد مسائل سیاسی اقتصادی و اجتماعی گردآوری می کند. به عنوان یک اتاق فکر، تحقیقات، مشاوره و خدمات ارتباطی را ترکیب می کند. این موسسه مطالعات متعددی را انجام می دهد که توسط اشخاص ثالث مانند موسسات عمومی، بنیادها و کسب و کارها تامین مالی می شوند.

«انجمن فدرال کارفرمایان آلمان» و «انجمن فدرال صنعت آلمان» از انجمن های حامی این اتاق فکر هستند و موسسه مادر سازمان لابی Initiative New Social Market Economy محسوب می شود و همچنین مشاور علمی موسسه «رومن هر تزوگ» است.

دپارتمان تحقیقاتی موسسه یازده بخش به شرح زیر دارد:

- بازار کار (با تمرکز بر اشتغال و بیکاری، شرایط کار و سیاست های نیروی انسانی)
- صلاحیت حرفه ای متخصصان (آموزش حرفه ای و تامین نیروی انسانی ماهر و تحقیقات بین المللی)
- توانبخشی و شمول حرفه ای (حداکثر سازی ظرفیت های کارگران دارای معلولیت)
- آموزش، مهاجرت و نوآوری (بررسی تاثیر آموزش و مهاجرت به تامین نیروی کار ماهر)
- بازارهای مالی املاک (نظارت و تحقیق در خصوص اهمیت اقتصادی بازارهای مالی املاک و مستغلات)
- اقتصاد بین الملل و چشم انداز اقتصادی (ترویج بازارهای باز و مقررات تجاری حساس در سطوح اروپایی و جهانی و همچنین تجزیه و تحلیل چرخه تجاری، رشد اقتصادی و جهانی شدن و ارائه مشاوره برای سیاست گذاران و انجمن های تجاری)
- مالیه عمومی، سیستم های تامین اجتماعی، درآمد و توزیع ثروت (بررسی پیامدهای مالی سیاست های عمومی و تجزیه و تحلیل اثرات انگیزشی برای شرکت ها و خانوارهای خصوصی)
- تغییرات ساختاری و رقابت (نظارت بر فعالیت شرکت در یک محیط کبازار دائما در حال تغییر)
- سیاست دستمزد و روابط صنعتی (مسائل مربوط به پرداخت و روابط صنعتی از جمله فرآیند تعیین دستمزد و نقش طرف های درگیر)
- محیط زیست، انرژی، زیرساخت (بررسی اثرات فعالیت های اقتصادی بر محیط زیست و اثرات سیاست زیست محیطی و انرژی بر کسب و کار)
- اقتصاد رفتاری و اخلاق تجاری (بررسی تاثیر نهادهایی مانند ارزش ها، استانداردها، قوانین بر دولت، جامعه، تجارت و افراد)

موسسه مرکزی اقتصادی – ریاضی / روسیه

CEMI

این موسسه تحقیقاتی در مسکو استقرار و بر نظریه های اقتصادی، اقتصاد ریاضی و اقتصاد سنجی تمرکز دارد. این موسسه در سال ۱۹۶۳ به عنوان موسسه آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی تاسیس و جایگزین آزمایشگاه اقتصاد و روش های ریاضی شد و شعباتی در تالین و لنینگراد تاسیس کرد.

هدف اولیه از تاسیس این موسسه معرفی روش های ریاضی و رایانه در عمل برنامه ریزی، ایجاد نظریه کنترل بهینه اقتصاد ملی بود. اما موسسان آن اهداف بلندپروازانه تری نیز از جمله توسعه سیستم یکپارچه اطلاعات اقتصادی، طراحی و ایجاد شبکه دولتی واحد مراکز کامپیوتری و استنتاج سیستم های برنامه ریزی و مدیریت تخصصی براساس روش های ریاضی و فناوری کامپیوتر را نیز دنبال می کردند که البته این اهداف تا حدود زیادی محقق نشد.

CEMI یک جامعه علمی منحصر به فرد متشکل از بیش از ۴۰۰ اقتصاد دان و ریاضیدان مجرب است که بر روی مسائل مربوط به توسعه اجتماعی و اقتصادی روسیه فعالیت می کنند. این موسسه یکی از معدود سازمان های علمی است که در توسعه مدل سازی روش شناختی و ابزاری فرآیندها و اهداف اقتصادی تخصص دارد.

امروزه این موسسه بزرگترین مرکز علوم و آموزش اقتصادی روسیه محسوب می شود و شامل اتحادی از یک موسسه تحقیقاتی دانشگاهی، یک موسسه آموزش عالی مستقل، چندین دانشکده و تعدادی از دانشگاه های پیشرو در مسکو است.

موسسه اقتصاد جهانی و روابط بین الملل / روسیه

IMEMO

این موسسه تحقیقاتی در سال ۱۹۵۶ به عنوان جانشین موسسه قبلی اقتصاد و سیاست جهانی (۱۹۲۵-۱۹۴۸) تاسیس شد و یک سازمان مستقل و غیر انتفاعی به شمار می رود که در چارچوب منشور آکادمی علوم روسیه عمل می کند. موسسه در مسکو استقرار دارد. هدف IMEMO تحقیق در مورد روندهای اصلی در توسعه سیاست مدرن جهانی و اقتصاد جهانی است و تلاش می کند مبنای تحلیلی قابل اعتمادی برای تصمیم گیری ها ایجاد کند. این موسسه با مقامات فدرال و منطقه ای روسیه، رسانه های گروهی، شرکت های بزرگ دولتی و خصوصی و سایر مراکز تحقیقاتی روسی و خارجی تعامل دارد. تحقیقات علمی این موسسه مستقل و غیرحزبی است و با رویکردهای بنیادین، اکتشافی و کاربردی در زمینه های زیر انجام می شود:

- توسعه جهانی و منافع ملی روسیه
- نظریه های اقتصاد جهانی و روابط بین الملل
- پیش بینی توسعه اجتماعی - اقتصادی و سیاسی جهانی (پیش بینی های بلندمدت و کوتاه مدت)
- روندها و چشم اندازهای توسعه نوآورانه به عنوان مهمترین عامل رشد اقتصادی، ابزارها و نتایج سیاست علمی و نوآوری .
- مطالعات جامع توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشورها و مناطق پیشرو جهان
- روندهای ادغام و تجزیه در اقتصاد جهانی و سیاست بین المللی در سطح جهانی و منطقه ای
- مهمترین روندها و ویژگی های کیفی جدید توسعه اقتصادی جهان، روسیه در اقتصاد جهانی
- تغییرات نهادی و ساختاری در اقتصاد جهانی و تقسیم کار بین المللی
- بهینه سازی مشارکت روسیه در اقتصاد جهانی
- و سایر موضوعات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی

مرکز چین و جهانی شدن / چین

CCG

این مرکز یک اندیشکده غیردولتی مستقر در چین است که در سال ۲۰۰۸ تاسیس شده و از سوی شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل (ECOSOC) وضعیت مشاور رسمی ویژه را دریافت کرده است. مرکز چین و جهانی شدن در سال ۲۰۲۰ در ردیف ۶۴ بهرست برترین اندیشکده های جهان که توسط دانشگاه پنسیلوانیا منتشر شده است، قرار داشت و همچنین در میان ۵۰ اتاق فکر مستقل برتر قرار دارد.

مرکز چین و جهانی شدن ده شعبه در داخل و خارج کشور و بیش از ۱۰۰ محقق و کارمند تمام وقت دارد و در زمینه های زیر فعالیت می کند:

- تحقیقات جهانی شدن
- حکمرانی جهانی
- اقتصاد و تجارت بین الملل
- روابط بین الملل و مهاجرت جهانی

این مرکز همچنین یکی از مراکز تحقیقاتی ملی برنامه پسادکتری است که از سوی وزارت منابع انسانی و تامین اجتماعی چین به عنوان موسسه ای خارج از دستگاه دولتی، تایید شده است. CCG همچنین شبکه تحقیقاتی بین المللی متشکل از کارشناسان برجسته در چین و خارج از کشور ایجاد کرده و در حال انجام تحقیقاتی در مورد چین و جهانی شدن از دیدگاه بین المللی است و هر ساله بیش از ۱۰ کتاب به زبان های انگلیسی و چینی و همچنین مجموعه ای از گزارش های تحقیقاتی منتشر می کند.

CCG در سال میزبان بیش از یکصد رویداد با حضور مقامات، صنعتگران، انجمن ها، موسسات بین المللی و اتاق های فکر است. این اندیشکده برای تامین مالی به کمک های مالی شرکت ها وابسته است و همچنین از طریق انتشارات، ارائه خدمات تحقیقاتی جلب حمایت برای برگزاری رویدادها و ... اقدام به تامین مالی می نماید. بزرگترین اهداکنندگان به CCG شرکت های بخش خصوصی چین و شرکت های چندملیتی هستند.

CCG دارای یک شورای مشورتی متشکل از بیش از یکصد کارآفرین برجسته و مدیران چندملیتی است و علاوه بر ارائه دیدگاه های بین المللی و حمایت از اتاق فکر، مطالعات موردی غنی را برای تحقیق ارائه می کند. این اندیشکده بستری را برای مشاوران ایجاد می کند تا در مورد موضوعات کلیدی گفتگو کنند و توصیه های سیاستی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی ارائه دهند.

مرکز تبادلات اقتصادی بین المللی چین

CCIEE

این اندیشکده که در سال ۲۰۰۹ تاسیس شده است، در واقع یک سازمان بین المللی تحقیقات اقتصادی، تبادل و خدمات مشاوره است که در چین استقرار دارد و مورد تایید دولت چین نیز هست. این سازمان جامع استعدادهای چشمگیر را در زمینه تحقیقات اقتصادی جلب می کند و به طور گسترده ای با پژوهشگران اقتصادی در تماس است. این مرکز بستری برای تسهیل بحث های سیاست داخلی و بین المللی گسترده است و شامل ترکیبی از تخصص ها، مقامات سیاسی، رهبران تجاری، دانشگاهیان و تحصیلکردگان خارج از کشور است.

مرکز تبادلات اقتصادی بین المللی چین متعهد به توسعه چین، بهبود معیشت مردم و ترویج مبادلات و همکاری های بین المللی بر مبنای نظام نظری سوسیالیسم است و ارزش های «اصالت»، «عینیت»، «عقلانیت» و «سازگاری» را حفظ و به طور فعال در مورد موضوعات داخلی و بین المللی، استراتژی ها، موضوعات کانونی و موضوعات میان بخشی تحقیق کرده و طیف وسیعی از منابع فکری را جمع آوری می کند تا به دولت ها و شرکت ها خدمات پشتیبانی فکری و مشاوره ای ارائه داده و به فرآیند تصمیم گیری آن ها کمک کند.

این مرکز در حوزه مطالعات اقتصاد، موضوعات اقتصاد بین المللی و داخلی، تجارت، امور مالی، سرمایه گذاری، سیاست های اقتصاد کلان ملی، توسعه صنعتی، تعدیل ساختاری، اصلاح سیستم ها و ... و تغییرات اقتصاد داخلی و بین المللی را پیگیری می نماید و متعهد به همکاری با دولت ها، شرکت ها، موسسات، دانشگاه ها، انجمن های اجتماعی و سازمان های بین المللی خارج از کشور است و سمپوزیوم هایی را با همکاری اندیشکده های داخلی و خارجی سازماندهی می کند. همچنین در هنگام تدوین برنامه های توسعه اقتصادی و اجتماعی و یا سیاستگذاری های اقتصادی، گزارشات تحلیلی و پیشنهاداتی را برای دولت تهیه می کند. علاوه بر آن برای انجمن های صنعتی نیز برنامه های توسعه صنعتی ارائه می کند و در حوزه های برنامه ریزی استراتژیک، تصمیم گیری عملیاتی، سرمایه گذاری داخلی و خارجی و سازماندهی مجدد، توسعه فناوری های جدید و نفوذ به بازارهای جدید به شرکت ها مشاوره می دهد.

موسسه سیاست پژوهی اقتصادی ترکیه

TEPAV

این اندیشکده در سال ۲۰۰۴ توسط گروهی از بازرگانان، بوروکرات ها و دانشگاهیان ترکیه ای به منظور انجام تجزیه و تحلیل خط مشی مبتنی بر داده و مشارکت در سیاستگذاری تاسیس شد و هدف خود را غنی سازی محتوای اطلاعات / داده ها در بحث ها و استدلال ها قرار داد. این موسسه مطالعاتی خود را به استانداردهای اخلاق و آکادمیک ملتزم می داند و با انجام پروژه در ۶۳ استان ترکیه و ۶۰ کشور در سراسر جهان، شبکه ای گسترده را شکل داده و در سال های مختلف، در ردیف اندیشکده های برتر معرفی شده توسط مراجعی مانند دانشگاه پنسیلوانیا، مجله اسپکتیتور و ... شده است.

TEPAV از جمله اتاق های فکر همکار اتاق های بازرگانی و بورس در ترکیه است و براساس ماتریس سازمانی متشکل از چهار برنامه اصلی و شش مرکز و موسسه فعالیت می کند. برنامه های TEPAV به شرح زیر است:

• مطالعات کلان اقتصادی

این برنامه بر اصلاحات مورد نیاز برای تضمین تداوم رشد اقتصاد ترکیه تمرکز دارد و با تجزیه و تحلی خط مشی مبتنی بر داده، یادداشت های خط مشی در مورد مسائل مهم روز تهیه می کند (این برنامه همچنین مطالعاتی در مورد تاثیرات کلان اقتصادی روندهای بزرگ مانند تغییرات آب و هوا، توسعه پایدار و ... انجام می دهد).

• مطالعات نوآوری

این برنامه تحولات تکنولوژیکی جهانی، سیاست های صنعتی و اکوسیستم نوآوری را که به سرعت در حال شکل دادن به اقتصاد جهانی هستند، تجزیه و تحلیل می کند. این برنامه بر انتقال و انتشار فناوری های جدید تمرکز جدی دارد و مطالعاتی را برای اجزای مختلف اکوسیستم نوآوری انجام می دهد. سازوکار تشویقی، سیستم آموزشی و مقررات قانونی مربوط با توجه به اکوسیستم نوآوری و محیط سرمایه گذاری و همچنین بازیگران مختلف مانند مردم، موسسات تحقیقاتی و شرکت های موجود در اکوسیستم در محدوده این برنامه قرار می گیرند. با توجه به این پیشینه، برنامه تحلیل جهانی و مطالعات بهبود سیاست را با پیروی از دستور کار جهانی انجام می دهد و همچنین در صورت نیاز با انجام مطالعات و پروژه ها در کشورهای منطقه و همچنین روند تحول ترکیه کمک می کند.

• مطالعات شهری

بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می کنند و البته شهرها نقش بیشتری در رقابت اقتصادی جهانی بر عهده گرفته اند. هدف این برنامه کمک به تبدیل این مراکز به مکان های پایدار و رقابتی با کیفیت زندگی بالا است. با در نظر گرفتن این موضوع، این برنامه با هدف منطقی سازی تقسیم قدرت بین مرکز و پیرامون، بهبود کیفیت مدیریت شهری و استفاده از ابزارهای سیاست صنعتی جدید در جهت بهبود شهرها، اقدام می کند. علاوه بر این، رابطه بین فرآیند رشد اقتصادی و مدیریت محل برگزاری را تحلیل می کند.

• مطالعات منطقه ای

قرن بیستم با تحولات زیرساختی جدی، شاهد پیوستن شرق آسیا به فرآیند جهانی شدن بوده است. قرن بیست و یکم نوید دوره ای را می دهد که آسیای مرکزی، خاورمیانه و آفریقا در پی آن خواهند آمد. برنامه مطالعات منطقه ای فرآیندهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی ترکیه و محیط آن را دنبال می کند تا این تحولات را درک کند.

مراکز:

• مرکز ارزیابی تاثیر

هدف این مرکز ارائه پشتیبانی برای کاربرد روش های پژوهشی معاصر، به ویژه در مطالعات ارزیابی سیاست و ارزیابی تاثیر است. برای این منظور، مرکز تحولات جاری در اقتصاد سنجی کاربردی و اقتصاد رفتاری را دنبال می کند و مطالعات ارزیابی تاثیر را در زمینه های مختلف انجام می دهد.

• MUTS (مرکز مطالعات تجارت چندجانبه)

مرکز تجارت چندجانبه، مرکز پیشگامی است که در ترکیه برای پیگیری تحولات سیستم "تجارت جهانی مبتنی بر قانون" با تمرکز ویژه بر سازمان تجارت جهانی ایجاد شده است، یک شبکه بین المللی با اندیشکده ها، مراکز و موسسات دانشگاهی مرتبط برای فعالیت ها و انتشارات مشترک با آنها ایجاد کرده است. این مرکز ساختار همیشه متفاوت تجارت جهانی، مذاکرات جاری در سازمان تجارت جهانی و همچنین تمرکز بر توافق نامه های مشارکت منطقه ای را که اغلب به عنوان «تغییرکننده های بازی ها» نامیده می شوند، مانند TTIP و TPP، مورد مطالعه قرار می دهد. این مرکز در عین حال مطالعات اتحادیه گمرکی (CU) با اتحادیه اروپا را از منظر تجاری انجام می دهد و در کار برای تعمیق CU مشارکت می کند.

• مرکز مطالعات حقوقی

مرکز مطالعات حقوقی در تلاش است تا نقشه راهی ایجاد کند که بتواند در طی یک فرآیند اصلاحات برای بازنگری سیستم حقوقی ترکیه مورد استفاده قرار گیرد.

• مرکز مطالعات اتحادیه اروپا

TEPAV با انجام چندین تحقیق و مطالعات مربوط به اتحادیه اروپا، مرکز مطالعات اتحادیه اروپا را راه اندازی کرده است که بر روند الحاق به اتحادیه اروپا تمرکز دارد، به تسریع اصلاحات و روند مذاکرات کمک می کند و نتایج مطالعات را به اتحادیه اروپا و مردم ترکیه ابلاغ می کند.

• مرکز مطالعات حکمرانی

مرکز مطالعات حکمرانی TEPAV، در حال انجام مطالعاتی برای بهبود ظرفیت ادارات مرکزی و محلی و نهادینه کردن حکمرانی خوب برای پایدار کردن توسعه است. مطالعات این مرکز بر موضوعاتی مانند «اثر بخشی مدیریتی در بخش عمومی»، «ضدفساد»، «مشارکت» تمرکز دارد و از طریق فعالیت هایی مانند سمپوزیوم، پروژه ها و کارهای تحلیلی دنبال می شود.

منابع

- Medvetz, Thomas. 2012. Think Tanks in America. Chicago: University of Chicago Press.
- https://www.iip.kit.edu/english/1064_4070.php
- <https://onthinktanks.org/wp-content/uploads/2023/10/SoS-2023-Report-FINAL.pdf>
- <https://guides.library.upenn.edu/c.php?g=1035991&p=7509990>
- <https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2021/03/2020-Global-Go-To-Think-Tank-Index-Report-Bruegel.pdf>
- <https://buildathinktank.org/introduction/>
- <http://cdn-odi-production.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/media/documents/6377.pdf>
- <https://onthinktanks.org/topics-covered/>
- <https://www.iwkoeln.de>
- <http://www.cemi.rssi.ru>
- <https://www.imemo.ru>
- <https://www.tepav.org.tr/>